

Fotoğraf M - Kayhan Özer

Türkiye'nin dış politikası TERS GİDEN BİR ŞEYLER Mİ VAR?

Mensur Akgün

A K Parti iktidara geldiği 2002'den bu yana başarılı bir dış politika çizgisi izledi. Bazen tesaadüf, bazen de İsraili uygulanan politikalar sonucunda Türkiye dünyada sözü dinlenen, çıkarları dikkate alınan bir ülke haline geldi. İlan edilen sıfır sorun gibi doktrinler büyük yankı buldu. Çatışma çözümüne odaklı yaklaşım Türkiye'nin etkisini arttırdı.

Günümüz Türkiye'si çok geniş bir coğrafyada ağırlığı hissedilen bir ülke. Geçtiğimiz haftalarda Başbakan Erdoğan'ın Mısır, Tunus, Libya ziyaretlerinde görüldüğü gibi model alınan, söyledikleri dikkate alınan bir yer. BM Genel Kurulu açılış sırasında gerçekleşen ikili görüşme trafiği de Türkiye'nin önemini teyidi niteliğinde.

Türkiye hem yarattığı modelle, hem de izlediği dış politikayla emsal alınan bir ülke haline geldi. Somali'deki açlığa sahip çıkarken, medeniyetler çatışmasında çözüm üretirken,

Afganistan'da sorumluluk üstlenirken, bir yandan İran'ın nükleer programının başışıl boyutunu savunup diğer yandan ülkesine füze kalkını projesinin radarlarını yerleştirenler tam anlamıyla küresel oyuncu oldu.

İzlediği dış politikasının da güçlü bir kavramsal boyutu olustu. Ama yine de Türkiye'nin dış politikasında doğru gitmeyen bir şeyler var. Sanki Türkiye giderek daha az yumuşak gücüne, giderek daha fazla askeri kuvvetine güveniyormuş gibi duruyor. İsrail'i karşı yaptırım uygulanmasından Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin kendi kara sularına bitişik Mühürsür Ekonomik Bölgesi'nde (MEB) petrol aramasına kadar gösterilen tepkiler dış politikamızda rahatsız edici bir değışime işaret ediyor.

Türkiye'nin İsrail'den uluslararası sularlarda öldürülen vatandaşları için özür ve tazminat talep etmesi doğal.

Oyladığını anlayınca sesini yükseltmesi ve gerek ceza, gerekse hakkını teslim anlamında hukuk yoluna başvuracağını açıklamaya da anlaşılabilir. Fakat teorik olarak da olsa çatışma ima eden sevsüfer serbestisi konusunda çıkış yapması bu zamana kadar benimsenen ve toplumsal olarak da destek gören temel ilkelere bir sapma işaret ediyor.

Güç tehdidi

Aşında bu tek bir çıkış olsa yine de anlayışla karşılamak mümkün. Ama ne yazık ki değil. İktidar ilginç bir şekilde gerilim siyasetini sevmişe benziyor, aynı türden ama bu sefer daha muğlak bir çıkışı Rumlar tarafından kontrol edilen Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kendi kontrolü altında tuttuğu topraklara bitişik deniz bölgesinde ilan ettiği MEB için de uyguluyor.

Gazetelerde, televizyonlarda savaş çağlıklarının atıldığını, manşetleri münhasır ekonomik bölge tartışmalarının kapladığını görüyoruz. Hükümet ise savaş gemilerinin Akdeniz'e açılacağından ve Türkiye ile KKTC'nin haklarını koruyacağından bahsediyor. Görünemediği kadıyla Ankara Rum kesimine kızgın ama neden kızgın olduğu iyi anlaşılıyor.

Türkiye, Rum kesiminin uluslararası hukuktan kaynaklanan bir hakkını kullanmasına karşı çıkıyormuş izlenimi veriyor. Hemen her konuda haktan, hukuktan, adaletten söz eden Türkiye MEB söz konusu olduğunda titrazını neye dayandığını açıklıyor ya da açıklayamıyor. Çok bariz olmasa da güç kullanma tehdidinde bulunuyor.

Oysa güç kullanma tehdidi başta BM Şartı olmak üzere Türkiye'nin imzacısı olduğu pek çok bağit tarafından yasaklanmış bir siyaset yapma biçimi. Ayrıca ortada güç kullanmayı gerektirecek bir durum da yok. Kimse KKTC'nin hakkını ihlal etmiş değil. GKRY'nin MEB ilan etmesi ile bizim etmemiz arasında bir bağit ise mevcut görünmüyor.

Zaten KKTC'yi devlet olarak tanıdığımızda göre onunla MEB sınırlandırma gitmemizden daha doğal bir şey de olamaz. Bunun için GKRY'nin attığı adımlara sığınmamıza gerek yok. Kendi ya da KKTC'nin hakkına düşecek bölgede hidrokarbon olduğunu biliyorsak, hatta olabileceğine inanıyorsak bunca zaman beklemiş olmamız hata.

Bağitlandırma siyaseti

Baska bir sorunumuz da tam çözülebilecek sorunları birbiri ile bağitlandırmamızla ilgili. Hatırlarsanız 2005'de

Gümrük Birliği'nden doğan sorunlarımızla Kıbrıs Türkleri uygulanan izolasyoncu politikalar arasında bağitlanı kurup, izolasyoncuların kalkması ummuşuk. Altı yılda izolasyoncular çoğ oldu gibi yerinde kaldı, üstelik de AB ile müzakere süreci tamamen tıkandı.

Benzeri bir süreci Ermenistan ile ilişkilerin geliştirilmesinde yaşadık. Futbol maçı bahanesiyle iki ülkenin cumhurbaşkanları tarafından atılan cesur adım, 10 Ekim 2009'da Zürich'te imzalanın iki protokole rağmen havada kaldı. Sebep yine bağitlandırma siyasetiydi. Türkiye bir taşla iki kuş birden vurmaya kalkıp, hem Ermenilerle olan sorunları hem de Dağlık Karabağ'ı çözmeye çalışınca Ermenistan ile olan ilişkiler yine eskiye döndü.

Bağitlandırma siyasetinin son örneği ise İsrail ile olan ilişkilerde yaşadık. Türkiye İsrail'den özür ve tazminat talep ederken, birden bire gündeme pazarlık sürecinde yer almayan Gazze ambargosunun kalkması girdi. Bu talebin belki de İsrail özür dileme kararı üstünde etkisi olmadı, ama ikili ilişkilerdeki sorunun çözümü bir başka sorunun çözümüne bağitlandı.

Üstelik de bu bağitlanı Filistin Otoritesi tarafından bile kurulmadı. Mahmud Abbas BM Genel Kuruluna getirdiği tanınma talebini geri çekmeyi Gazze ambargosunun kalkmasına değil, Batı Şeria'da yeni yerleşimlerin olmamasına koşulluna bağladı.

Taktik hatalar mı yapıyor?

Evet, Abbas'ın hata yaptığı ve bu bağitlanların gerçek hayatta var olduğu söylenebilir. Ki doğrudur. Gazze ablukası olmasaydı Mavi Marmara krizi yaşanmazdı. Dağlık Karabağ olmasaydı Ermenistan ile diplomatik ilişkiler çoktan kurulur, sınır kapısı açıldı, Kıbrıs sorunu çözülmüş olsaydı zaten bugün onun türevlerinden söz etmiyoruz olurdu.

Fakat sorunların çözümleri bu tür bağitlanları daha da güçlendirilmesi ile değil ancak birbirinden ayrılması geleceğe benziyor. Sorunlar arasındaki bağitlanları güçlendirilince çözümlerini de güçleştiriyoruz. Sonra da güç kullanma tehdidi ile ortaya çıkıyoruz. Ne dersiniz

sizce de bir şey ters gitmiyor mu? Somali'den Afganistan'a pek çok yer ve alanda başarılı kazanan Türkiye'nin dış politikası "taktik" hatalar yüzünden zora sokuluyor mu?